

Dezső Kosztolányi

De avonturen
van Kornél Esti

Vertaald uit Hongaars door Mari Alföldy

vangennep amsterdam

OMELETTE À LA WOBURN

Kornél Esti was na zijn studiejaar in Parijs onderweg naar huis. Maar toen hij de derdeklascoupé binnenstapte, in het Hongaarse rijtuig, en de bekende, muffe geur in zijn neus drong, de hele misère van zijn ongelukkige land, had hij meteen het gevoel dat hij thuis was.

Tegen de avond lagen er overal benen en hoofden verspreid over de vloer, als op een slagveld. Terwijl hij zich een weg baande naar de wc, probeerde hij behoedzaam de uitgestrooide benen en weggerolde hoofden te ontwijken, waarvan de eigenaren omgevallen van vermoeidheid lagen te snurken. Hij moest oppassen niet op een mond of een neus te gaan staan.

De slapenden lagen soms te woelen, ze zochten hun zoekgeraakte ledenmaten bij elkaar onder een van de houten banken of ergens anders – zoals ze dat eens op de dag van het laatste oordeel zullen doen – ze richtten zich wat op en wreven zich in de ogen om daarna weer weg te zakken in die uitputting die ze van overzee hadden meegenomen. Meestal waren het remigranten, in kleurige lompen gehuld, bepakt met zakken, kussens en dekbedden. Een arme vrouw met een hoofddoek, die uit Brazilië terugkeerde, probeerde haar dochttertje op haar schoot in slaap te wiegen.

De student bedacht bedroefd dat hij een nacht en daarna nog een dag in die stinkende beestenbende moest doorbrengen, voordat hij in Boedapest zou aankomen. Hij had al de hele reis gestaand. Hij stond te trillen op zijn benen. Hij was misselijk van de uitwaseming van de kleren en de zure steenkoolrook.

Om acht uur 's avonds reed de trein het station van Zürich binnen.

Hij hing uit het raam en keek gefascineerd naar de stad, die uitgestrooid leek over de bergen, de opflikkerende idyllische lichtjes in de ramen van de villa's, die net speelgoedhuisjes leken. 's Middags had het geregend. De lucht was schoon, vrij van dampen, helder als glas. Opeens werd hij door een onweerstaanbaar verlangen bevangen om uit te stappen en pas de volgende ochtend verder te reizen.

Oorspronkelijk was hij van plan geweest om de hele reis in één keer af te leggen, al was het maar om geld uit te sparen. Hij tastte even in zijn broekzak. Hij vond er elf Zwitserse franc, zijn hele vermogen, dat hij nog bij de grens had gewisseld. Plotseling greep hij zijn bagage en sprong uit de trein.

Hij liet zijn kaartje afstempelen, gaf zijn gammele studentenkoffer af bij het bagagedepot en wandelde de stad in. Hij kreeg er geen spijt van. Het was inderdaad heerlijk om te struinen door de onbekende straten waaraan hij geen herinneringen had, voor de eerste en waarschijnlijk laatste keer een glimp door een raam te werpen en de voorbijgangers te observeren, die met hun ingeklapte paraplu's kalm en tevreden rondwandelden. Hij wist niet goed waarom, maar zelfs het kleinste gebaar van die mensen maakte een magische indruk op hem. Hij voelde ineens

een diep verlangen naar dat alles. Uitnodigende hotelletjes in met hout betimmerde herenhuizen en oude kastelen wenkten hem toe.

Algauw vond hij een studentenhotel waar hij voor drie franc een kamer met uitzicht op de binnenplaats kreeg. Hij waste zich en begaf zich naar het meer. Omzoomd door dijken en bouwsels op palen leek het meer op een porseleinen inktpot waarin lichtblauwe inkt klotst. Slechts één enkel bootje schommelde op het water, ergens bij de andere oever, met een romantisch lantaarntje. Daar bleef hij een tijd over peinzen. Toen pas merkte hij dat hij honger had.

Hij had erge honger. Honger als een paard. Geen wonder. De hele dag had hij twee appels gegeten. Hij besloot om alvorens naar zijn hotel terug te gaan een klein hapje te eten in een melksalon. Hij slenterde van de ene straat naar de andere, op zoek naar een melksalon, steeds driftiger. Maar de vlijtige, nuchtere Zwitsers lagen al in bed. Er glinsterde licht tussen het loof en hij zag iets wat een keurig restaurantje met een terras leek. Hij ging er naar binnen.

Argeloos liep hij tussen een haag van blauwe hortensia's naar een tafel in de hoek. Tegen de tijd dat hij daar was aangekomen stonden er vier obers in rok om hem heen, die hem razendsnel hadden omringd, alsof het agenten waren die een inbreker arresteerden. Hij keek hen geschrokken aan, misschien ook verwijtend, omdat ze met zijn vieren op een weerloze man afkwamen. In elk geval vond hij het allemaal wat veel.

De obers deden werktuiglijk en afgemeten hun plicht. Ze hadden allemaal hun eigen taak. De eerste nam zijn hoed, de tweede hielp hem uit zijn afgedragen, haveloze regenjas, de derde hing die aan de ijzeren kapstok en de vierde, de

langste onder hen, een ijskoud, onverschillig heerschap met een scheiding in het midden van zijn dunne zwarte haar, stijf en statig als een hofmeier, overhandigde hem plechtig een in leer gebonden dun boek met gouden letters dat eruitzag alsof het een incunabel bevatte, een van de eerste voortbrengselen van de boekdrukkunst, waarvan er maar één exemplaar in de hele wereld bestond. Maar dit boek lag op elke tafel, het was de menukaart.

Kornél ging aarzelend zitten, intussen vol bange vermoedens, en sloeg het prachtige boekwerk open. Hij zag de naam van het restaurant staan, het jaar waarin het was gesticht, en daaronder een eindeloze lijst gerechten, op stevig papier, keurig getypt. Verstrooid bladerde hij erin, zonder er wijs uit te worden. De vier obers stonden zonder het minste teken van ongeduld te wachten, losjes in de houding, of meer zoals gediensstige ridders, vol geloof en vertrouwen. De scène was niet gespeend van enige plechtigheid.

De hofmeier boog zijn hoofd licht opzij en vroeg in het allerfluweligste Frans of hij wenste te dineren. De gast knikte. Hij vroeg om een omelet van drie eieren.

De hofmeier herhaalde die uitspraak met gepaste eerbied; hij benadrukte dat eieren het voorgerecht waren, maar ondertussen bleef hij met een dromerige glimlach op zijn gezicht bij de tafel staan, alsof de bestelling hem niet duidelijk was. Er waren namelijk drie soorten omelet: omelette à la Napoléon, omelette alla zingarella en omelette à la Woburn. De vraag was welke monsieur prefereerde.

Hij moest kiezen.

Napoleon stootte hem af vanwege diens plannen om de hele wereld te veroveren en ook zingarella stond hem weinig aan. Van Woburn had hij geen idee wie of wat het

was. Het maakte ook niet uit, het belangrijkste was dat het zo snel mogelijk op tafel zou staan, liefst in grote hoeveelheden en goedkoop, want hij had verschrikkelijke honger. Maar zo plompverloren kon hij dat niet zeggen. Hij hoorde dat de obers onderling Italiaans spraken en ging daarom zelf ook op Italiaans over. De hofmeier antwoordde hem koeltjes in het Duits, als om al te grote vertrouwelijkheid van de hand te wijzen. Een beschaafd man spreekt maar één taal.

In zijn verlegenheid liet hij zijn keus vallen op à la Woburn.

De hofmeier nam daar met een hoofdknik nota van en danste weg, waarna de andere obers verschillende lijsten wijnen voor hem neerlegden, klaar om koelemmers vol champagne aan te slepen, zoete Franse en rinse Engelse, tafelwijnen, dessertwijnen. De gast vroeg om water. Mineralwater? Nee, gewoon water, water uit de put of uit de kraan. Ja, ja.

Eindelijk werd hij alleen gelaten.

Zijn aandacht werd eerst getrokken door het dientafeltje in het midden van de ruimte, waarop een paarse vlam flakkerde, die een onbekend doel diende. Later zag hij dat het personeel de borden warm maakte boven deze merkwaardige eeuwige vlam, opdat het eten niet koud werd voordat het bij de gast op tafel kwam. Op dit nachtelijk uur zaten er nog maar weinig mensen in het restaurant. Op behoorlijke afstand van hem zat een blonde saletjonker, waarschijnlijk een diplomaat, in rokkostuum, tegenover hem twee Duitssprekende burgermeisjes, met hun grijze vader, die eruitzag als een industriemagnaat uit een oud Zwitsers patriciërs geslacht, en vlak bij hem zat een groter

gezelschap, een man of tien, dames en heren, allemaal in avondkleding. Die leken halverwege een lang diner te zijn. Ze dronken champagne en rode wijn. Op een oogwenk van de hofmeier brachten de obers achter elkaar allerlei glazen en kelken, zilveren schalen afgedekt door zilveren deksels; terwijl die werden rondgedragen, namen de dinergasten, zonder haast, hun aandacht meer bij de wendingen van de conversatie, een mootje vis, een krabbenschaar, of ze proefden van de glanzende, mooi gekleurde plakjes vlees, die in zulke restaurants zelfs vaak bijgekleurd werden, zoals het gezicht van een vrouw. Maar sommige dames wierpen slechts een blik op de schalen en wenkten meteen dat die weer verder mochten.

Kornél keek vol argwaan om zich heen. Op elke tafel fonkelden kristallen glazen, en in het midden strooide een glazen kandelaar zijn feeëriek gedempte licht uit over de overhemdborsten en op de diamanten en hoofdtooien van de vrouwen. Hij had het eerlijk gezegd niet erg gevonden als het restaurant niet zo schitterend was geweest. Niet veel later deed hij nog andere ontdekkingen. Vlak onder zijn voeten klotste het meer met zijn regelmatige golfslag. Dit fraaie zomerverblijf was boven het water gebouwd op een uitstekend plateau. Op het podium speelden muzikanten met baard en bril, alleen klassieken, van blad.

Dit waren allemaal slechte voortekenen, die hem ertoe brachten de menukaart aandachtig te bestuderen. De prijzen varieerden gemiddeld tussen vijftien en vijfendertig Zwitserse franc. Er waren echter ook gerechten waarbij geen bedrag stond aangegeven, maar een vraagteken, alsof de deftige restauranthouder, in het veilige bolwerk van zijn eeuwenoude vermogendheid, spottend zijn schouders

ophaalde en lak had aan alle bekrompen nieuwsgierigheid. De obers noch de gasten spraken daar gewoonlijk over zulke dingen, zij meden zorgvuldig iedere toespeling op geld, dat verachtelijke, vuile, beschamende iets waarvan iedereen vanzelfsprekend meer dan voldoende had.

Hij fronste nu zijn wenkbrauwen, zijn gezicht betrok, als had hij beseft dat hij in de val was gelopen. Hij zocht de omelette à la Woburn, waarmee hij in een lichtzinnig ogenblik in zo'n nauw contact gekomen was. Hij vond hem, weliswaar slechts bij de voorgerechten, slechts kort genoemd, zonder nadere prijs. Hij begon te vermenigvuldigen en te delen om de elf Zwitserse franc die hij bij zich had in verschillende Europese muntenheden om te rekenen, maar het werden er ook door die rekenkundige bewerkingen niet méér. Hij voelde met zijn bezwete hand aan zijn stoppelige kin. Hij voelde zich verschrikkelijk. Als iemand hem het aanbod had gedaan dat hij kon ontkomen door de pink van zijn linkerhand af te laten hakken, was hij daar beslist op ingegaan. Hij wierp steeds vaker loerende blikken in de richting van de uitgang.

Aangezien hij al een halfuur niet was bediend en het leek alsof ze hem vergeten waren, wilde hij de benen nemen. Hij luidde de bel.

De obers waren ogenblikkelijk bij zijn tafel. Ze waren met zovelen dat er op elke gast twee of drie obers waren.

Onder duizend verontschuldigen stelden ze hem gerust met de mededeling dat zijn eten bijna klaar was. Hij bestelde zolang maar brood, want hij kon de honger niet meer verdragen.

Het werd door een ober gebracht op een fraai kristallen bordje. Het was een geroosterd sneetje brood, flinter-

dun, als een hostie, hoogstens geschikt om bij het Heilig Avondmaal het hemelse brood te symboliseren dat onze ziel voedt en voorbereidt op het eeuwige leven. Langzaam peuzelde hij het op. Ongeveer een kwartier later ontstond er een geheimzinnige drukte rond het dientafeltje. Het hele personeel ging eromheen staan, als om een altaar. De maître d'hôtel bracht een enorme schaal, afgedekt door een zilveren deksel, hij rommelde even bij de parse vlam, en naderde daarna inderdaad, hij zette een verwarmd bord op zijn tafel, en toen begon, met hulp van de andere obers, onder toezicht van de hofmeier in eigen persoon, de ceremonie van het opdienen zelf. Toen het deksel van de schaal werd genomen, durfde Kornél er niet meteen in te kijken, dat deed hij pas later. Na het voorafgaande had het hem ook niet verbaasd als er in het midden van de omelet een diamant was gebakken ter grootte van een walnoot, met aan weerskanten een robijn en een saffier, dus moest hij teleurgesteld vaststellen dat de omelette à la Woburn in niets verschilde van de omelet die zijn moeder maakte. Hij rustte in het midden van de zilveren schaal, in de vorm van een vis gebakken, en leek verloren in de oneindige ruimte. De maître d'hôtel pakte hem met mes en vork, maar alvorens hem op zijn bord te leggen sneed hij eerst bliksemsnel – daartoe mogelijk aangezet door de tradities van het restaurant, of misschien door de daadwerkelijke gelijkenis van de omelette à la Woburn met een vis – de twee punten van de omelet af, als waren ze de oneetbare kop en staart van een vis, en hij wierp die gele, bijzonder aantrekkelijke stukjes, die ontegenzeggelijk van zijn maal afgingen, zonder erbij na te denken in een andere zilveren schaal, die door de hulpkelner op werd gehouden. Kornél

was uitgesproken misnoegd. Hij keek de stukjes met een hunkerende blik na.

In twee hapen had hij de omelet naar binnen gewerkt. Hij was nog kleiner dan hij dacht, een muizenhapje. Het brood had hij al opgegeten. Nog een snee bestellen durfde hij niet. Hij dronk maar twee glazen water.

De golven van het meer kabbelden, het orkest speelde Wagner, het gezelschap voor hem had zich nog steeds niet door het diner heen gewerkt, maar dit alles interesseerde hem allemaal bar weinig. Hij zat maar te piekeren wat er nu ging gebeuren. Op alles voorbereid vroeg hij de rekening. Terwijl de hofmeier met zijn vulpen stond te rekenen, sloot hij zijn ogen. Hij zag een schandaal voor zich, allerlei pijnlijke scènes, eerst verbaasde gezichten, dan een gedempte, opgewonden woordenwisseling, waarbij hem de deur gewezen werd, een vechtpartij, politie, identiteitscontrole. Zijn hart klopte in zijn keel. Hij opende zijn ogen. Het briefje met de berekening lag al voor hem op een dienblad. Er stond niet meer dan vier franc op. Hij haalde zijn portemonnee tevoorschijn en zat er traag en met wellust in te graaien, alsof hij slechts met moeite het briefje van tien franc kon vinden tussen de stapels bankbiljetten. Zelfbewust gooide hij het op tafel. Hij kreeg zes franc terug. Hij rammelde ermee in zijn hand, alsof het gewonnen geld was, en voelde zich zo rijk dat hij in zijn blijdschap de obers ieder één franc in de hand drukte. De hofmeier twee.

Aangezien de fooi veel te hoog was, keken de obers elkaar aan en bogen, maar lieten hem onmiddellijk alleen.

Hij deed zelf zijn regenjas aan.

Terwijl hij naar buiten ging, kwam hij nog een keer de

hofmeier tegen, die met opgeheven arm kennelijk belangrijke maatregelen aan het treffen was. Kornél keek hem strak in de ogen om hem tot een groet te bewegen. Maar de man was zo druk bezig dat hij hem niet groette.

Toen tilde hij zelf maar zijn hoed op.

Dat was ook verkeerd.

Met een blos liep hij de straat op, met het walgelijke gevoel van jeukende, kriebelende schaamte. Hij haalde opgelucht adem en zette het op een hollen. Hij rende door tot het standbeeld van Zwingli. Daar kreeg hij de situatie op een rij. Hij kon niet terug naar zijn hotel, hij had net genoeg geld over om zijn bagage uit het depot te halen en verder te reizen. Toch was hij blij, alsof hij bij een verschrikkelijk avontuur aan de dood was ontsnapt. Met onbedekt hoofd zwierf hij door de sterrenrijke zomernacht. Zijn doelloze wandelingen brachten hem steeds weer bij het restaurant, dat al donker was. Aan de oever van het meer ging hij op een bankje zitten. Allerlei onzinnige gedachten gingen hem door het hoofd. Hij dacht aan de saletjonker, de industrieel met zijn welopgevoede dochters, het gezelschap dat champagne en rode wijn door elkaar dronk, de hofmeier die hem niet groette, en ook aan de omelette à la Woburn, met de twee punten die de ober zo harteeloos had afgesneden en in de zilveren schaal had gegooid.

Als door slaap overmand, legde hij opeens zijn hoofd op de armleuning van de bank. Maar hij sliep niet.

Hij huilde, zachtjes en snel.

1927

JAKHALZEN

We dronken geel en rood door elkaar, ook groen, allerlei wilde borrels, begon Kornél Esti. We waren de hele nacht luidkeels aan het schreeuwen. Tegen vier uur 's morgens maakten de makkers zich op om te vertrekken. Buiten druppelde de zwarte januariregen.

Ik vroeg Pataki om bij hem te mogen slapen. We bleven in die tijd vaak bij elkaar overnachten, voor de afwisseling. We waren twintig, het enige wat we deden was ons voorbereiden op het schrijverschap, we hadden niets anders te doen dan het leven zo snel mogelijk te leren kennen.

Na zulk spektakel is het een wonderlijk genoegen in slaap te vallen op een vreemde plek, in een ander bed, tussen ander beddengoed, omringd door andere geuren, bij het tikken van een wekker die je nog niet hebt gehoord, en de volgende dag, ver in de middag in een losbandige stemming wakker te worden bij vreemde geluiden en de aanblik van een onbekende plumeau of kandelaar.

Van mijn vriend kreeg ik een nachthemd, met ontbrekende knopen en net zo gerafeld als het mijne thuis. Met een kussen zonder overtrek maakte ik mezelf een slaappleaats op de divan en trok een deken van paardenhaar over me heen.

Die dag had ik verwoed gerookt. Ik had een stuk of

veertig sigaretten weggepakt. Maar terwijl ik daar lag, stak ik er nog een op. Onze jeugd was zo ondraaglijk zoet, iets moest die bitter maken.

Pataki bleef een tijdje voor me staan. Daarna liep hij naar de deur.

Ik steunde op mijn ellebogen op mijn geïmproviseerde slaappleats.

'Waar ga je heen?'

'Naar de keuken.'

'Waarvoor?'

'Om water te halen. Voor jou. Zodat je je morgenochtend kunt wassen.'

'Hmm,' bromde ik.

De zorgzaamheid van mijn gastheer ontroerde me niet, ik was eerder geërgerd dat hij me alleen liet. Met walging dacht ik ook aan het eeuwenoude vooroordeel van het zich moeten wassen.

'Ik ben zo terug,' zei hij terwijl hij al bijna buiten was.

'Wat bedoel je met "zo"?''

'Over een minuut.'

'Blijf hier,' zei ik peinzend en ik keek rond in het uitgewoende huurkamertje.

Hij bleef.

We hadden elkaar niets meer te vertellen, want we waren zowat dag en nacht bij elkaar, ook de laatste tien uur, en we hadden alles al besproken, gearrangeerd, afgehandeld en zwartgemaakt, de roemrijke doden van de wereldliteratuur hadden we al tot op het bot afgekauwd, voor zover eerdere generaties er nog wat vlees op hadden laten zitten. Eerlijk gezegd hadden we van elkaar ook genoeg. De boosaardige magie van onze vriendschap

beruste juist daarin dat we desondanks niet van elkaar konden scheiden.

‘Wat wil je?’ wilde Pataki weten.

‘Kijk,’ zei ik terwijl ik over mijn eigen tong struikelde en nog geen idee had wat ik ging zeggen. ‘Zeg me eens, ouwe jongen, maar wees eerlijk, wat zou je zeggen als je me hier niet meer zou vinden als je terugkomt?’

‘Hoezo?’ vroeg hij en hij keek me verbaasd aan met zijn slaperige ogen.

‘Stel dat ik gewoon weg was.’

‘Dat je je had verstopt?’

‘Nee.’

‘Was je stiekem naar buiten gaan?’

‘Nee.’

‘Uit het raam gesprongen?’

‘Nee, ook niet. Ik zou gewoon verdwenen zijn.’

‘Maar hoe dan?’

‘Dat weet ik nou net niet. Laten we veronderstellen dat ik verdwenen zou zijn. Opgelost in het niets, voor altijd verdwenen, op een geheimzinnige manier, maar zo grondig dat jullie me nooit op het spoor zouden komen. En dat allemaal terwijl jij even buiten bent.’

‘O zo,’ zei Pataki. ‘Ik begrijp het.’ Hij knikte goedkeurend, zoals altijd bij allerlei onzin, en begon serieus na te denken. ‘Hm, welbeschouwd...’

‘Wacht even. Laten we het stap voor stap bekijken. Jij gaat dus naar buiten en blijft even weg, laten we zeggen: een minuut, niet langer dan je nodig hebt om de kan vol te laten lopen met water, en als je terugkomt, met de kan in je hand, zie je dat de divan leeg is. Alles is zoals het was. Het kussen en de deken. Die is een heel klein beetje

meer gekreukt. De lamp brandt ook. Alleen ik ben weg. Helemaal.'

'Neem me niet kwalijk,' onderbrak hij me. 'Zouden je kleren wel hier zijn? Je broek, je jas?'

'Ja, alles. Onaangeroerd. Alleen ikzelf niet.'

'En het raam open?'

'Gesloten. Het rolluik omlaag. Zoals nu.'

'Interessant,' zei hij en hij leek het werkelijk interessant te vinden.

'En, wat zou je doen?'

'Eerst zou ik rondkijken.'

'Hoe?'

'Zo', hij demonstreerde het.

'Mis. Zo verschrikt zou je nog niet om je heen kijken. Je zou immers nog niet weten wat er aan de hand is. Een grap, zou je denken, of zelfmoord, dus iets wat je met je verstand kunt bevatten. Daarvan zou je niet zo in paniek raken. In elk geval is je gezichtsuitdrukking een beetje overdreven.'

'En nu?'

'Iets beter. Laten we verder gaan. Je hebt de waterkan nog in je hand.'

'Ik zou je naam roepen, eerst luid, daarna zachter: "István, István!"'

'Juist. Met een vragende intonatie. Maar één keer, niet meer. Je zou mijn naam nauwelijks uitspreken, je zou opeens voelen—misschien aan de stilte die je omgeeft—dat ik er niet meer ben, dat je tegen niemand praat. Tegen voorwerpen praat je niet,' zei ik hard, bijna boos. 'Althans als je nog goed bij je hoofd bent.'

'Goed,' zei hij om me niet tegen te spreken en hij ging verder alsof hij de smaak te pakken had. 'Ik zou de kan op

de grond zetten. Ik zou de sporen bekijken. Ik zou je overal zoeken, onder de divan, onder mijn bed, in de klerenkast. Ik zou denken dat je me wilt foppen. Ik zou het bedden-goed overhoophalen. Dan zou ik naar het raam rennen.'

'Uitstekend.'

'Ik zou het raam openrukken, naar buiten hangen en kijken of je op de stoep of de rijweg ligt in een plas bloed. Maar je bent er niet.'

'Hoeveelste verdieping is dit?'

'De vierde. Er is niemand in het steegje. Ik zou weer roepen, naar de straat. Geen antwoord. Dan zou ik het raam dichtgooien.'

'En dan zou je voor het eerst koude rillingen krijgen.'

'Ik zou je weer gaan zoeken, dan al op de meest onmogelijke plaatsen, onder een handdoek, onder een zakdoekje, zonder systeem, met veel kabaal, ik zou ondertussen een stoel omvergooien. Plotseling zou ik op het verlossende idee komen.'

'Welk idee?'

'Dat je misschien toch naar het trappenhuis bent gegaan, of de straat op.'

'Is de deur op slot?'

'Ja. En ik heb de sleutel bij me. Dat is dus onwaarschijnlijk. De voordeur is naast de keuken. Als je die in de tussentijd met een valse sleutel geopend zou hebben, zou ik dat vast en zeker gehoord hebben. En wat zou je in deze druilerige nacht op straat doen in je blootje? Er zou maar één verklaring overblijven: dat je gek geworden bent.'

'Een slappe verklaring. Je zou me niet zien omdat ik gek geworden zou zijn? Slap, hoor.'

'Toch zou dat me door het hoofd schieten, en ik zou niet

meer in de kamer kunnen blijven, ik zou bang zijn alleen. Ik zou in elk geval naar de conciërge gaan en hem vragen of hij soms niet de deur heeft opengemaakt voor een schaars geklede heer die naar buiten wilde. Ik zou samen met hem weer boven komen. We zouden een ingewikkeld misdrijf veronderstellen. Ik zou naar de politie gaan, een ambulance bellen...'

'Fout,' riep ik streng en ik hief protesterend mijn wijsvinger op. 'Het was feilloos tot het punt dat je de kamer uit wilde vluchten. Maar dat zou je niet meer kunnen, lieve jongen. Op het moment dat je zou bedenken dat ik gek geworden was, zou je zelf gek worden.'

'Wie?'

'Jij, jij.'

'Waarom?'

'Want je zou met je gezonde verstand moeten beseffen dat er net iets is gebeurd wat er sinds de schepping van de wereld niet is voorgevallen: iets waar je met je hoofd niet bij kunt, wat de grenzen van het verstand openbreekt, wat de waanzin zelf is. De wereld zou ineens uit het lood zijn. Er zou een ijskoude rilling over je rug lopen, als een dunne waterstraal. Deze voorwerpen zouden je aangrijzen en jij zou stilletjes teruggrijzen. Je zou gekke bekken trekken.'

'Jij bent gek geworden,' zei Pataki, met een griezelige glimlach om zijn lippen. 'Jij bent degene die gek geworden is.'

De waterkan trilde in zijn handen. Zijn gezicht werd zo bleek als die kan. Hij staaarde me aan.

'Ga dan,' zei ik, 'ga dat water halen. Het is laat. Laten we gaan slapen.'

Hij zette een stap, maar stond meteen weer stil.

'Kom mee,' zei hij, 'alsjeblieft, ga mee naar de keuken.'

‘Je bent toch niet bang?’

‘Jawel. Ik ben bang.’

Ik sprong van de divan, ik liep met hem mee naar de gang en vandaar naar de keuken. Hij rommelde aan de kraan, het water kletterde. Om en om haalde ik mijn voeten van de ijsskoude stenen plavuizen, alsof ik over gloeiende kolen liep.

Toen we terug waren, stond Pataki te bibberen.

‘Ik heb te veel gerookt,’ zei hij schuld bewust, ‘ik heb een lichte nicotinevergiftiging.’ En hij stak nog een sigaret op.

‘Ga naar bed,’ zei ik. ‘De kamer is helemaal afgekoeld.’

Hij kleedde zich uit met de sigaret in zijn mond. Zo liet hij zich ook met een smak in zijn krakende koperen bed vallen. Ik deed het licht uit. De naargeestige winternacht in de kamer werd alleen nog verlicht door de gloed van onze sigaretten.

Hij sprak eerst.

‘Zeg eens, hoe ben je op dit idee gekomen?’

‘Ik weet het zelf niet eens.’

‘Eigenlijk slaat het nergens op,’ bemoedigde hij zichzelf. ‘Onzin.’

‘Ja.’

‘Als het mogelijk was, zou het niet zo angstaanjagend zijn. Maar het is onmogelijk. En wat onmogelijk is, is niet de moeite waard om over na te denken.’

‘Alléén wat onmogelijk is, is de moeite waard om over na te denken. Het is het enige wat interessant en opwindend is. Kijk maar naar de modieuze spookverhalen. Die vind ik altijd saai. Want het idee dat iemand die ooit geleefd heeft weer tot leven komt, is heel natuurlijk, en nog natuurlijker is het dat hij teruggaat naar zijn vroegere huis, waar moet

de stakker immers anders heen? En het natuurlijkst is dat hij in zijn rafelige kleren, met zijn rafelige vlees niet bij daglicht wil rondstruinen, maar onder de dekking van de duisternis, liefst om middernacht, want anders zou hij opzien baren en door de eerste de beste politieagent worden gearresteerd. Het is rationele romantiek, afgezaagd effectbejag. Het echte mysterie is wat ik heb bedacht. Alleen zoiets kan me de stuipen op het lijf jagen. Iets waarvoor geen verklaring is. Weet je waar ik vaak bang voor ben? Dat ik 's nachts, als ik naar bed ga, een zwarte ram onder mijn dekbed vind, die er heel vanzelfsprekend ligt, alsof hij er altijd is geweest en alsof ik hem alleen niet eerder heb opgemerkt. Of dat er, als ik thuisgekomen het licht aandoe, midden in mijn kamer een boerenjongen in klederdracht staat, met een bruiloftshoed met linten op, die schaapachtig vriendelijk kijkt en zich verbaast dat ik me verbaas. Het zijn ingewikkelde dingen, ouwe jongen.'

'Ja, jongen, diepzinnige dingen,' beaamde Pataki. 'Heel diepzinnige dingen. Schrijf ze op!'

'Misschien,' zei ik met een branieachtige, zelfingenomen gaap. 'Misschien doe ik dat eens. Nu, welterusten.'

'Welterusten.'

Ondanks ons afscheid gingen we toch niet uiteen over de wegen van de droom. Door de spleten van het rolluik schemerde al de januariochtend met zijn kleur van afwaswater, toen we nog steeds lagen te draaien op de bedden met hun piepende oude veren. Ik werd nu pas door paniek bevangen, dat ik zomaar van de aardbodem kon verdwijnen, van het ene moment op het andere, zonder reden, op wonderbaarlijke wijze.

Tegen zeven uur vielen we eindelijk bijna tegelijk in

slaap, twee schrijversleerlingen, vol opwinding, ons hart hevig kloppend, met het verheven besef van tevredenheid omdat we al ons belangrijke werk, dat geen uitstel duldde, hadden voltooid.

1927

OORVIJG

In het gezelschap rond Esti, dat uit gelijkgestemde kerels van een jaar of twintig bestond, gebeurde het regelmatig dat ze zomaar ineens iemand een oorvijs wilden geven, zonder enige aanleiding, alleen om te genieten van de plotseling ontstane dramatische situatie, als een soort experiment. Met dit idee, dat nieuw noch geestig genoemd kan worden, konden ze zich urenlang vermaken zonder het ook maar één keer uit te voeren, want de laffe, zoete dromerij bevredigde hen volkomen en de uitvoering zou voor hen slechts een slap aftreksel van de voorstelling zijn geweest.

Dit idee kon overal bij hen opkomen als een kriebelende behoefte. In een theaterzaal even gemakkelijk als in de tram, op een wintermorgen even goed als op een late zomeravond. Het hing niet eens van hun stemming af. Het kon voorkomen dat ze in wanhoop verzonken aan hun stamtafel in het koffiehuis zaten, vanwege geldloosheid of liefdesverdriet, of dat ze over serieuze kwesties discussieerden die hen allemaal evenzeer interesseerden, wanneer een van hen de opwindende mogelijkheid opperde om iemand een draai om de oren te geven, waardoor niet alleen zijn lot zou veranderen maar ook het hunne. In de eerste plaats bespraken ze de financiële